

Література.

1. М.Грушевський. Ілюстрована історія України. К., 1992.
2. І.Крип'якевич. Історія України. Львів, 1990.
3. М.Аркас. Історія України-Русі. Одеса, 1994.
4. О.Субтельний. Україна. Історія. К., 1992.
5. Історія України. Львів, 1998.
6. Історія України в особах (IX—XVIII ст.).
7. Історія України в особах (XIX—XX ст.). Київ, «Україна», 1995.

8. Гетьмани України. Історичні портрети. Київ, ж. «Україна», газета «Вечірній Київ», 1991.

9. М.Салун, Ю.Шаповал «Руководящие деятели УССР», ж. «Коммунист Украины», № 1, 1989.

10. Історія України за ред. Р.Д.Ляха, Донецьк, 1998.

Геннадій СТРЕЛЬСЬКИЙ,
НПУ ім. М.Драгоманова

ДІЯЧІ УКРАЇНИ ДОБИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917—1920).

Біографічний словник (Ш)*

**ШЕМЕТ
ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ
(1873—1933)**

Український громадсько-політичний діяч, журналіст, філолог. Нащадок давнього козацько-старшинського роду. Народився на Полтавщині в сім'ї поміщиків. Був членом РУП, згодом — активним діячем Української народної партії М.Міхновського, депутатом першої Державної Думи (1905 р.), видавцем і редактором однієї з перших в Російській імперії газет українською мовою — «Хлібороб» (Лубни, 1906 р.), співзасновником львівської газети «Рада».

Після повалення самодержавства В.М.Шебет — член Центральної Ради, один з організаторів Української демократично-хліборобської партії, заснованої в Лубнах у травні 1917 р., активний учасник гетьманського перевороту (29 квітня 1918 р.). З 1919 р. В.М.Шебет працював в Українській (згодом Всеукраїнській) Академії Наук: співробітником Комісії для складання словника української живої мови (1924—1925 рр.), технічного відділу Інституту української наукової мови (1921 р.) тощо. Згодом був заарештований і знищений у жорнах сталінських репресій.

**ШЕМЕТ
СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ
(1875—1957)**

Український громадський і політичний діяч, публіцист. Народився 6 червня 1875 р. в Олек-

сандрівці Полтавської губернії. Брат В.М.Шебета. Закінчив Технологічний інститут у Санкт-Петербурзі, інженер. Засновник українського культурного товариства «Родина» (1900—1904 рр.). Один з організаторів і активний діяч очолюваної М.Міхновським Української народної партії. Разом з братом — В.М.Шебетом видавав у Лубнах газету «Хлібороб» (1906 р.).

С.М.Шебет був ініціатором створення (у травні 1917 р.) Української демократично-хліборобської партії, одним з її провідних діячів. Він очолював делегацію Лубенського хліборобського з'їзду до Центральної Ради (березень 1918 р.), був одним з ініціаторів скликання і учасником Хліборобського конгресу (29 квітня 1918 р.), що проголосив владу гетьмана П.Скоропадського. Останній пізніше, у своїх спогадах, високо оцінював політичну діяльність братів Шебетів, але при цьому підкреслював, що «не любив лише їхнього крайнього українства», їхньої «страшної нетерпимості до всього неукраїнського». Підтримуючи загалом політику П.Скоропадського, С.М.Шебет водночас настійно домагався українізації гетьманського уряду.

З 1919 р. С.М.Шебет — на еміграції (Польща, Австрія, Німеччина, Франція, Австрія). Співзасновник і член Ради присяжних монархічного Українського союзу хліборобів-державників. особистий секретар П.Скоропадського, один з лідерів гетьманського руху. Як згадувала дочка П.Скоропадського — Олена Отт-Скоропадська, «постійний секретар

*Продовження. Початок у №5—8 за 1999 рік.

батька — Сергій Михайлович Шемет... жив у нас роками майже як член сім'ї... Вони завжди сперечалися, але, попри все, дружелюбно. Батько його дуже цінував, і Шемет був відданий йому. Батько часто казав мамі: «Шемет часом і справді нестерпний, але він чесний».

У 1920—1925 рр. С.М.Шемет активно співробітничав в журналі «Хліборобська Україна» (Відень), де видав ряд статей і спогадів про події 1917—1918 рр. в Україні, їх активних учасників, зокрема: «До історії Української Демократично-Хліборобської Партії» (кн. 1, 1920), «Полковник Петро Болбочан» (кн. 4, 1922—1923) «Микола Міхновський», «Занепад української державності» та ін.

Останні роки життя (з 1952 р.) С.М.Шемет провів в Австралії, де був одним із фундаторів «Союзу Українських організацій в Австралії», написав працю «Занепад української державності». Помер 5 травня 1957 р. у Мельбурні.

ШРАГ ІЛЛЯ ЛЮДВИГОВИЧ (1847—1919)

«Це був визначний громадський діяч, висококультурний, з хорошою громадською школою, з невгасимим пориванням до діла, до роботи, з умінням гуртувати круг себе людей, давати лад, гострі суперечки мирити...» — характеризував І.Л.Шрага звичайно не щедрий на похвали С.О.Єфремов.

Народився І.Шраг 23 серпня 1847 р. у містечку Седневі, що на Чернігівщині.

Батько його, німець з Саксонії, доктор медицини, працював лікарем у тутешніх поміщиків Лизогубів. Одружившись з дівчиною українського роду Колодкевичів (майбутньою матір'ю Іллі), він назавжди залишився у Седневі.

І.Л.Шраг виховувався і одержав початкову освіту у домі Лизогубів — високоосвічених і культурних братів-вільнодумців. Старший з них, Ілля, став хрещеним батьком Шрага, давши йому своє ім'я. А молодший — Андрій, був палким шанувальником і щирим другом Т.Шевченка.

1865 р. І.Шраг виїхав до Петербурга, де вчився у Медико-хірургічній академії, а потім — на юридичному факультеті університету. За участь у студентських заворушеннях 1869 р. він був виключений з університету і висланий «на батьківщину», під нагляд поліції. Почавши роботу на досить скромній посаді діловода Чернігівської губернії управи, І.Шраг по-

ступово стає однією з найпомітніших поста-тей у суспільному житті міста й губернії. Його обирають до міської думи, гласним повітового земського зібрання, а згодом — Чернігівської губернської земської управи. Тут він постійно був членом і головою різних комісій (юридичної, музичної, освітньої тощо). Протягом майже 10 років І.Шраг працював також заступником голови Чернігівської міської управи, головою управи громадської бібліотеки, товаришем голови губернської архівної комісії тощо. Звільнившись від поліцейного нагляду, І.Шраг склав у Київському університеті іспити за юридичний факультет, написав і видав кандидатську дисертацію. Працював адвокатом у судових процесах у Чернігові, здобувши у цій справі великий авторитет. «З початку 90-х років, — згадував він, — я почав наближатися до українського руху, який, на-решті, цілком захопив мене...» Наприкінці століття він побував у Львові, де познайомився з М.С.Грушевським та іншими членами Наукового товариства ім. Т.Шевченка. Ставши членом НТШ (1899 р.), він часто друкується у «Записках...» товариства, а пізніше — в «Літературно-науковому вістнику», «Раді» тощо.

У лютому 1905 р. І.Шраг у складі української делегації був у Петербурзі на прийомі у голови Кабінету міністрів С.Ю.Вітте з доповідною запискою про скасування обмежень українського слова. 1906 р. І.Л.Шраг був обраний депутатом російської Державної думи і очолив українську парламентську фракцію, що складалась з 44 депутатів. Одночасно І.Л.Шраг стає заступником голови Союзу автономістів (організації «малих» народів, яка була утворена в роки першої революції і домагалась децентралізації Російської імперії на засадах національної автономії і федералізму). І.Л.Шраг взяв активну участь у написанні думського проекту засад автономії, часто виступав на засіданнях Думи і в друкованому органі української фракції — часописі «Украинский вестник». В одній з думських доповідей І.Шраг звинуватив окремих царських чиновників в організації єврейських погромів в Україні.

Повернувшись до Чернігова, І.Л.Шраг продовжував активну суспільну діяльність у заснованій ним «Просвіті», друкувався в «Земском сборнике» (Чернігів), «Юридическом вестнике» (Київ) та інших журналах, пізніше був головою Чернігівського суду. «Жодне добре діло не починалося і не робилося в Чернігові без І.Л.Шрага», — згадували його друзі. А між тим, у 26-томній «Історії міст і сіл Української

РСР» у відповідному томі про Чернігівщину це ім'я навіть не згадується...

І.Л.Шраг брав активну участь в організації Товариства українських поступовців, був членом його ради, членом Української радикально-демократичної партії (з червня 1917 р. — Української партії соціалістів-федералістів). Доленосного 1917 р. він очолював постійне бюро Чернігівського губвиконкому, входив до складу Центральної ради, працював у її комісіях. Працював, як свідчив С.О.Єфремов, «не вважаючи на літа й слабості... не шануючи здоров'я свого», зберігаючи «разом з надбаним досвідом достиглого віку чистоту і молодечі пориви юнацьких своїх літ...».

Після встановлення радянської влади, коли І.Л.Шраг «уже лежав мало не в агонії, — розповідав С.О.Єфремов, — прийшли його арештувати... На силу на превелику пощастило вблагати, щоб... його лишили «під хатнім арештом». Так під арештом він і помер». (Це сталося 11 квітня 1919 р.).

ШРАГ МИКОЛА ІЛЛІЧ (1894—1970)

Український громадсько-політичний діяч, вчений-економіст. Народився 4 травня 1894 р. у м. Чернігові. Син І.Л.Шрага. Після закінчення юридичного факультету Московського університету, де М.І.Шраг був діяльним членом української студентської громади, він у березні 1917 р. разом із М.С.Грушевським приїхав до Києва, був обраний делегатом Всеукраїнського Національного конгресу. Того ж буремного року він — член ЦК УПСР, один з найпомітніших діячів фракції УПСР у Центральній Раді. Після уходу з неї С.Єфре-

мова (з кінця червня 1917 р. до кінця квітня 1918 р.) М.І.Шраг був заступником М.С.Грушевського, його надійним помічником й опорою у розв'язанні багатьох політичних і економічних проблем. 27 квітня 1918 р. за дорученням Центральної Ради М.І.Шраг на чолі української дипломатичної делегації відбув до Швейцарії. Місія ця мала завдання побувати також в Іспанії, Італії і Франції з метою зондажу можливостей встановлення дипломатичних зносин УНР з цими країнами. Але у зв'язку з гетьманським переворотом в Україні місія змушена була припинити свою діяльність. Пізніше (в 1919 р.) він був радником дипломатичної місії Директорії УНР в Туреччині. З 1920 р. М.Шраг — один з організаторів і найдіяльніших членів Закордонної делегації УПСР у Відні, співредактор її друкованого органу «Борітеся — Поборете!». Там же він брав активну участь у заснуванні Українського соціологічного інституту. У 1924 році М.І.Шраг повернувся до УСРР. Працював у Харківському Товаристві робітників науки і техніки для сприяння соціалістичному будівництву. У 1931 р. М.І.Шраг був безпідставно заарештований і засланий. Зумівши вижити у гулагівському пеклі, він був амністований під час війни. З 1952 року викладав у Харківському інституті народного господарства, а в 1966 р. став доктором економічних наук, професором Львівського Політехнічного інституту. Його перу належать численні статті в журналах на економічні теми, окремі книги: «Держава і соціалістичне будівництво» (1923), «Зовнішня торгівля УСРР та її ближчі перспективи» (1924) тощо.

Помер М.І.Шраг у Львові 1 лютого 1970 р.

